

відповідальності за ст. 366-3 КК України потребують подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Вирок Голосіївського районного суду міста Києва від 08.02.2022. Справа № 752/1452/22. Провадження №: 1-кп/752/1287/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103067464>
2. Вирок Буського районного суду Львівської області від 07.02.2022. Єдиний унікальний номер №943/70/22. Провадження №1-кп/943/93/2022. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103038621>

Пушко-Цибуляк Єлизавета Михайлівна,
член Рахункової палати, кандидат наук з
державного управління

СВІТОВИЙ ДОСВІД УЧАСТІ ВИЩИХ ОРГАНІВ АУДИТУ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВНЕСОК РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

Одним з поширених соціально-економічних явищ у багатьох країнах є корупція. Розуміння корупції зводиться тією або іншою мірою до отримання неправомірної вигоди у різних формах за рахунок використання посадових повноважень, а також інших можливостей, зумовлених службовим становищем [1]. Корупція не має національної прив'язки та існує майже в усіх країнах світу, хоча може мати різні форми та певні «національні особливості» [1,2].

У 2023 році Україна у міжнародному Індексі сприйняття корупції, отримала 36 балів з 100 можливих та посіла 104 місце з 180 країн за рівнем поширення корупції у суспільстві — чим більшим є місце, тим більш поширеними є прояви корупції. Для порівняння, лідер рейтингу — Данія — отримала 90 балів. Позиція України у Індексі сприйняття корупції свідчить, що корупція в Україні є більш поширеною, ніж у половині держав світу. «Сусідами» України у Індексі сприйняття корупції у 2023 році стали Сербія та Бразилія. А такі країни, як Гамбія, Замбія, Ефіопія та Лесото отримали кращі показники, ніж Україна.

Національне опитування «Корупція в Україні 2023: погляд та оцінки експертів» [4] також засвідчило наявність корупції. Зокрема, суттєву поширеність корупції в Україні визнають 55% опитаних представників антикорупційного середовища, 88% опитаних представників населення, які не є фахівцями у корупції, та 81% респондентів з числа представників бізнесу [4].

Наявність корупції у різних країнах світу та її шкідливість для суспільства та держави зумовлює необхідність реагування на таку проблему шляхом реалізації антикорупційної політики з боку органів державної влади, зокрема як спеціалізованих антикорупційних органів з повноваженнями оперативно-розшукової та слідчої діяльності, так і інших органів державної влади, які напряму не займаються питаннями боротьби з корупцією та її попередження, але через специфіку своєї діяльності також беруть участь у відповідних процесах. З числа органів державної влади, які беруть участь у реалізації державної антикорупційної політики, слід назвати й вищі органи аудиту. Вивчення досвіду таких органів представляє інтерес й для України.

Наприклад, у США вищим органом аудиту є Government Accountability Office (GAO), який забезпечує аудит діяльності державних установ та видатків бюджету США [5]. GAO напряму не здійснює антикорупційні заходи, але проводить аудит державних закупівель, здійснює оцінювання корупційних ризиків у діяльності державних установ та заходів щодо боротьби з такими ризиками. Крім того, під час здійснення аудиту фахівці GAO можуть формувати висновки щодо обґрунтованості реалізації дискреційних повноважень та наявності корупційних ризиків у втілюваних управлінських рішеннях.

Цікавим для України може бути досвід вищого органу аудиту ОАЕ — UAE Accountability Authority [6], особливістю якого є поєднання безпосередньо аудиторських та антикорупційних повноважень (у тому числі моніторингу способу життя осіб, які займають вищі посади державної служби), активне використання інструментів Big Data, у тому числі на основі штучного інтелекту, кореляційного аналізу часових рядів функціонально не пов'язаних показників з метою ідентифікації корупційних ризиків та проявів корупції.

Вищі органи аудиту у окремих країнах мають так звану судову модель організації діяльності, що спрощує реалізацію державної антикорупційної політики, прискорює процес реагування на виявлені порушення. Наприклад, Австрійський суд Аудиту (нім. Rechnungshof Österreich) [7] та Рахункова палата Франції (фр. La Cour des comptes) [8] мають повноваження не тільки виявляти правопорушення у розпорядженні публічними фінансами, у тому числі такі, що мають корупційну складову, але й притягати винних осіб до відповідальності.

Вищим органом аудиту в Україні є Рахункова палата, статус та завдання якої визначено Законом України «Про Рахункову палату» [9]. Рахункова палата

проводить заходи державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), в тому числі у сфері правоохоронної та антикорупційної діяльності;

виявляє факти із ознаками корупційних правопорушень;

інформує Верховну Раду України, народних депутатів, Президента України, Кабінет Міністрів України, правоохоронні та антикорупційні органи;

взаємодіє з правоохоронними та антикорупційними органами;

розробляє рекомендації за результатами проведених аудитів;

контролює виконання рекомендацій, наданих Рахунковою палатою;

впливає на покращення роботи державних інституцій.

Вплив Рахункової палати на запобігання корупції у діяльності окремих об'єктів контролю полягає у таких конкретних діях: перевірка наявності антикорупційної програми; оцінювання виявлених ризиків, у тому числі корупційних; верифікація оцінки корупційних ризиків; оцінювання реагування об'єктів контролю у відповідь на виявлені ризики; оцінювання дій об'єктів контролю із запобігання ризикам.

Рахункова палата здійснює свій інституційний внесок до реалізації державної антикорупційної політики в Україні через те, що об'єктами контролю Рахункової палати під час проведення всіх видів аудиту, у тому числі аудитів відповідності та ефективності, є спеціально уповноважені щодо боротьби з корупцією суб'єкти, зокрема органи Прокуратури України (включаючи Спеціальну антикорупційну прокуратуру), Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національна поліція України, Державне бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки.

Складником інституційного внеску Рахункової палати у реалізацію державної антикорупційної політики є сприяння прозорості фінансування політичних партій в Україні шляхом як проведення аудитів НАЗК як спеціалізованого суб'єкта, що уповноважений здійснювати контроль фінансування політичних партій, так і безпосереднього проведення аудитів фінансування статутної діяльності політичних партій в Україні.

Проведення Рахунковою палатою всіх видів аудиту щодо антикорупційних органів є передумовою їхньої системної діяльності. Діяльність Рахункової палати як інституційний процес у такому контексті полягає у виявленні структурних, організаційних та інституційних прогалин у діяльності таких органів, а також у розробленні необхідних рекомендацій за результатами проведення заходів державного зовнішнього фінансового контролю та оцінювання

впровадження таких рекомендацій. Кожен з антикорупційних органів відповідно до нормативних засад здійснює свою діяльність з питань реалізації державної антикорупційної політики, а Рахункова палата як вищий орган аудиту має можливість та повноваження надавати оцінку відповідності та ефективності такої діяльності, що в цілому має сприяти її удосконаленню та покращенню реалізації державної антикорупційної політики в цілому.

Рахункова палата системно удосконалює інституційні засади діяльності. Так, протягом 2023–2024 рр. у Рахунковій палаті розпочато впровадження багатовимірної оцінки ефективності діяльності, здійснено перші кроки для розроблення стратегії діяльності установи на 2025–2029 рр., відповідно до міжнародного стандарту INTOSAI-P 12 «The Value and Benefits of Supreme Audit Institutions — making a difference to the lives of citizens» запроваджено засади вимірювання впливу результатів аудиту на користь українського суспільства та держави. Окремим напрямом удосконалення інституційних засад діяльності Рахункової палати є подальше посилення взаємодії з антикорупційними органами шляхом розвитку організаційних, інституційних, інформаційних та інших необхідних форм такої взаємодії у межах чинного законодавства, яке регламентує завдання та обов'язки кожної з державних інституцій в Україні.

Список використаних джерел

1. Barrington R., David-Barrett E., Power S., Hough D. Understanding Corruption: How Corruption Works in Practice. Newcastle upon Tyne: Agenda Publishing, 2022. 280 p.

2. Rose-Ackerman S., Palifka B. J. Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform. 2nd Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 644 p.

3. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/ukr>

4. Корупція в Україні 2023: погляд та оцінки експертів. Звіт за результатами експертного опитування. К.: НАЗК, 2024. 57 с.

5. U.S. Government Accountability Office. URL: <https://www.gao.gov/>

6. UAE Accountability Authority. URL: <https://uaaea.gov.ae/en/about/Pages/default.aspx>

7. Rechnungshof Österreich. URL: <https://www.rechnungshof.gv.at/rh/Startseite.html>

8. La Cour des comptes. URL: <https://www.ccomptes.fr/fr>

9. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>